

Oproep tot Actie: PesticideVrij Nederland

Geen plek meer voor chemische bestrijdingsmiddelen
in ons dagelijks leven

PARKINSONISME
VERENIGING

NATUUR
& MILIEU
Laat zien dat het kan

Veilige leefomgeving is een fundamenteel recht

Het Europese Hof van Justitie stelt in haar uitspraak duidelijk de bescherming van mens, dier en milieu tegen de gevaarlijke effecten van bestrijdingsmiddelen voorgaat op de bescherming van teelten. Toch worden in de land- en tuinbouw grote hoeveelheden chemische bestrijdingsmiddelen gebruikt om ziekten en plagen in de gewassen te bestrijden. Na Malta heeft Nederland in 2022 het hoogste bestrijdingsmiddelengebruik per hectare van de Europese Unie. Het bestrijdingsmiddelengebruik in ons land ligt dus erg hoog.

Het gebrek aan goed beleid en handhaving blijft niet zonder gevolgen. Overal in onze omgeving treffen we giftige stoffen aan die daar helemaal niet thuishoren: op voedsel, in huisstof, in urine en ontlasting, in de bodem en in de lucht, planten in de tuin en het park en in het (drink)water. Het wordt steeds duidelijker dat deze stoffen de gezondheid van mensen en de biodiversiteit aantasten.

Gezondheid

Iedereen verdient het recht op een veilige leef- en werkomgeving, vrij van schadelijke chemische stoffen. Dit geldt in het bijzonder voor werknemers in de land- en tuinbouw en kwetsbare bevolkingsgroepen zoals kinderen, ouderen en mensen met gezondheidsproblemen. Het is onacceptabel dat pesticiden nog steeds in de buurt van scholen en woningen worden gebruikt, terwijl deze stoffen ernstige gezondheidsproblemen kunnen veroorzaken. Werknemers, boeren en tuinders die met bestrijdingsmiddelen of bespoten producten werken, hebben een verhoogd risico om de snelstgroeïende hersenziekte parkinson te krijgen. Naar schatting zijn er 67.000 parkinsonpatiënten – een toename van 30% in tien jaar tijd! Veel van hen zijn in vroegere jaren in aanraking geweest met pesticiden. Daarnaast zijn er steeds meer aanwijzingen voor een relatie tussen blootstelling aan bestrijdingsmiddelen en verschillende kankersoorten, longaandoeningen, voortplantingsproblemen, immuniteitsproblemen, autisme en ADHD. Steeds meer burgers maken zich zorgen en stappen zelfs naar de rechter om hun gezondheid en die van hun kinderen te beschermen.

‘Naar schatting komen er elk jaar 3.000 mensen bij met de diagnose parkinson. Veel van hen zijn vroeger in aanraking geweest met pesticiden en zijn bang dat hun de parkinson daardoor veroorzaakt is. Het is onbestaanbaar dat onze overheid niet met zekerheid kan zeggen dat het gebruik van pesticiden in Nederland veilig is en géén parkinson veroorzaakt. Om onze ongerustheid te laten zien, gaan wij met zoveel mogelijk mensen met parkinson, naasten en zorgprofessionals op 11 april naar Den Haag en laten wij onze stem horen.’

Nickie van der Wulp, Parkinson Vereniging

Aanhoudend verlies van dieren en planten

Niet alleen de menselijke gezondheid wordt bedreigd. Nederland zit in een zorgwekkende biodiversiteitscrisis. Sinds 1900 zijn de inheemse populaties planten en dieren met maar liefst 85% afgenomen, waarvan volgens onderzoek van de Wageningen Universiteit bestrijdingsmiddelen een belangrijke oorzaak zijn. In de landbouwgebieden is de biodiversiteit de afgelopen dertig jaar zelfs met 50% afgenomen. Ook worden de normen voor de aanwezigheid van bestrijdingsmiddelen in de helft van onze sloten en kanalen overschreden. Dit heeft grote effecten op het waterleven. Waterorganismen worden ziek of gaan dood. Ecosystemen raken ernstig verzwakt.

‘De Nederlandse landbouw gebruikt grote hoeveelheden bestrijdingsmiddelen, waarvan restanten terug te vinden zijn in sloten, natuurgebieden, woningen en zelfs in de urine van mensen. Ook in kwetsbare drinkwatergebieden worden regelmatig te hoge concentraties van deze giftige stoffen aangetroffen. Dit maakt drinkwaterzuivering duurder en brengt de veiligheid van ons drinkwater in gevaar. Daarnaast richten bestrijdingsmiddelen enorme schade aan biodiversiteit aan. Het is daarom essentieel dat de overheid het gebruik van bestrijdingsmiddelen terugdringt en duurzame landbouw actief stimuleert.’

Marjolein Demmers, Natuur & Milieu

De toelating van bestrijdingsmiddelen heeft grote tekortkomingen

De huidige toelatingsregels voor bestrijdingsmiddelen hebben een aantal blinde vlekken, zo waarschuwen 159 wetenschappers in een wetenschappelijke brandbrief. Zo wordt het risico op hersenziektes, zoals de ziekte van Parkinson, niet goed ingeschat. Dat erkent ook de EFSA, die op Europees niveau pesticiden beoordeelt. Daarnaast worden niet alle nieuwe inzichten uit de onafhankelijke wetenschap meegenomen in de beoordeling, zoals een studie waarin werd aangetoond dat blootstelling aan glyfosaat bij muizen gepaard gaat met het afsterven van het hersengebied dat gelinkt is aan de ziekte van Parkinson. Ook onderschatten de modellen de blootstelling van mens en dier aan bestrijdingsmiddelen,

onder andere doordat de verspreiding via lucht en inname via huisstof hierin niet worden meegenomen. Bovendien worden de negatieve effecten van bestrijdingsmiddelen veel minder goed gemonitord en onderzocht dan bijvoorbeeld bij medicijnen. Chronische gezondheidseffecten die zich op latere leeftijd manifesteren zijn daardoor onvoldoende in beeld.

Het onderzoek naar de effecten op de natuur is sterk versimpeld, waardoor steeds weer onvoorziene schadelijke gevolgen ontstaan bij onder andere vogels, vlinders en bijen. Daar komt nog bij dat bestrijdingsmiddelen vaak gecombineerd worden gebruikt, in een zogenoemde cocktail. Deze cocktails van bestrijdingsmiddelen brengen hoogstwaarschijnlijk meer schade toe aan biodiversiteit en gezondheid dan de afzonderlijke middelen. Daar wordt echter nauwelijks onderzoek naar gedaan, en ook bij de toelating van bestrijdingsmiddelen spelen deze cocktails geen rol.

Overheid, neem verantwoordelijkheid

Kortom, de zorgen over de effecten en risico's van het gebruik van bestrijdingsmiddelen in de land- en tuinbouw zijn groot. Natuur & Milieu, de Parkinson Vereniging, de FNV en een brede coalitie van maatschappelijke organisaties roepen de overheid op om haar verantwoordelijkheid te nemen. Wij willen dat de overheid zorgt voor een gezonde omgeving waarin alle Nederlanders veilig kunnen wonen, werken en recreëren en de natuur zich herstelt. We roepen politici en beleidsmakers dringend op om onderstaande actie-agenda op korte termijn uit te voeren.

Actieagenda voor een PesticideVrij Nederland

1. Pas het voorzorgsbeginsel toe: *Better safe than sorry*

We roepen de Nederlandse overheid op zich in te zetten voor aanscherping van de toelatingsregels voor bestrijdingsmiddelen, ook in Europees verband. Zorg ervoor dat de effecten van stoffen op (hersens)cellen bij de toelating van alle middelen worden gemeten. Voer onderzoek uit naar de risico's van de meest voorkomende cocktails van giftige chemische stoffen op onze gezondheid en het ecosysteem, óók op de lange termijn. Bij twijfel of onduidelijkheid over de schadelijke gevolgen op onze gezondheid of het ecosysteem mogen deze middelen niet worden toegelaten.

2. Bescherm de gezondheid van alle mensen

Iedereen heeft het recht om veilig en gezond te kunnen wonen, werken en ontspannen. Zorg voor een veilige omgeving voor boeren, tuinders en werkenden waarin de blootstelling aan bestrijdingsmiddelen minimaal is. Als er toch bestrijdingsmiddelen worden gebruikt, zorg voor betere bescherming van werknemers. Verbeter ook de naleving van en het toezicht op de wettelijk verplichte risico-inventarisatie en – evaluatie (RI&E) door werkgevers. Verplicht daarnaast de registratie van stoffen met mogelijke kankerverwekkende, mutagene en

reprotoxische eigenschappen (CMR) waaraan werkenden worden blootgesteld. Zorg er ook voor dat brede spuitvrije zones van ten minste 250 meter worden ingesteld tussen landbouwpercelen en woongebieden, scholen en zorginstellingen. Het instellen van dergelijke zones beperkt gezondheidsschade en een versnelling van het ziekteproces van parkinsonpatiënten door blootstelling aan chemische bestrijdingsmiddelen.

'Ongebreideld gebruik van pesticiden en het voorzorgsprincipe gewoon terzijde schuiven. Het is het zoveelste voorbeeld dat de gezondheid van werknemers en het behoud van de natuur ondergeschikt zijn aan de economische belangen van een paar mensen. Voor ons als vakbond onacceptabel, dat moet stoppen.'

Kitty Jong, FNV

3. Bescherm de natuur en het (drink)water

Verminder het gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen fundamenteel. Geef gehoor aan de oproep van meer dan 700 wetenschappers om het gebruik van bestrijdingsmiddelen in 2030 met minstens 50% te verminderen. Zorg er ook voor dat Nederland de Europese regels over gebruik van bestrijdingsmiddelen uitvoert: minimaliseer het gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen in beschermde natuurgebieden en in drinkwaterwingebieden, waardoor het water en de natuur beter worden beschermd. Neem maatregelen om de af- en uitspoeling van bestrijdingsmiddelen naar het water vanuit akkers en kassen te voorkomen.

Beleid voor een snelle transitie naar natuurinclusieve en biologische landbouw

Nederland is nog te afhankelijk van bestrijdingsmiddelen en bouwt dit niet snel genoeg af. De biodiversiteitscrisis en de explosie van parkinson diagnoses maken een snelle transitie naar natuurinclusieve en biologische landbouw zonder chemische bestrijdingsmiddelen urgenter dan ooit. Wij willen een systeemomslag die de overheid met een mix van maatregelen moet versnellen, waaronder:

1. Maak biologische en natuurinclusieve landbouw het uitgangspunt: zet in op meer onderzoek naar en toepassing van deze landbouwprincipes en investeer in natuurinclusieve opleidingen voor boeren en teeltadviseurs.
2. Zorg voor financiële en inhoudelijke ondersteuning voor de boeren die biologisch en natuurinclusief willen boeren, zodat zij deze transitie kunnen maken.
3. Belast bestrijdingsmiddelen op basis van hun toxiciteit en zet de opbrengsten in voor verdere verduurzaming

van de landbouw. Voer de Europese verordening uit die de registratie van bestrijdingsmiddelen verplicht vanaf 1 januari 2026. Dit zorgt voor inzicht van het gebruik van bestrijdingsmiddelen op teeltniveau.

4. Faciliteer professionele vergelijking (“benchmarking”) van bestrijdingsmiddelen. Zo kunnen boeren, tuinders en adviseurs van elkaar leren hoe bestrijdingsmiddelen te minimaliseren.

5. Maak afspraken met ketenpartijen, zoals supermarkten, bedrijven en financiers van de chemische en agro-foodindustrie over een robuust verdienmodel voor natuurinclusieve boeren. Voer het nul procent btw-tarief door op biologische producten.

‘Ik had het vermoeden dat mijn benauwdheid met het bestrijdingsmiddel tegen schimmels en mijten te maken had dat op vrijdag, voor het weekend, in de klimaatcellen (gesloten teeltsysteem) werd gespoten. Op maandag was alles vet, ook je huid en haar. We hadden geen beschermingsmasker of handschoenen. Ik werd steeds kortademiger. Toen ik in 2017 plotseling een aangezichtsverlamming kreeg, schrok mijn man zich kapot.’

Klimaatcelmedewerkster N. Macrojon (47)

‘Dit is mijn verhaal. In mijn jeugd heb ik zes weken bij een leliekweker gewerkt. Ik betwijfel oprecht of mijn blootstelling aan vergif slechts gering was. Ik denk dat het enorm was. Bij warm weer werkten we zonder shirt (om een kleurtje te krijgen). En de verkoeling achter de spuittrekker was heerlijk. Dus achteraf gezien heb ik pesticiden ingeademd en ben ik er door huidcontact aan blootgesteld. Ik weet niet welke bestrijdingsmiddelen gebruikt zijn. Ik kreeg de Parkinson diagnose toen ik 29 jaar oud was en heb nu al 19 jaar parkinson.’

F. Roos